

Bogdán László

Vaszilij Bogdanov verseiből

Megint az üvegvilágban...

kirgíziai bolyongások

1. Amikor összetévesztettek...

*Kirgíziába repülőgépen
érkeztünk meg egy kora délután.
Felhőállatok kerengtek az égen,
hiéna, farkas, borz, orángután.
Vártak ránk már a repülőtéren.
Kenyérrel, sóval fogadtak. Talány,
hogy kit reméltek? Biztosan nem minket.
Egy litván, lett, észt, balti küldöttséget.*

*Mert azt hitték a Baltikumból jöttünk,
kenyérrel, sóval fogadtak, s kumisszal.
Frunze kulcsai egy párnán. Agyunk
már ment szét, okozat kerge okkal
sehogy sem klappolt. „Hát hol is vagyunk?” –
kérdeztem Lénát. „Ha ez megvigasztal,
egy hősről nevezett város röpterén,
hogy minket vártak, erősen kétleném.”*

*Hirtelen jöttek mozgásba a dolgok.
Feltűntek izzadt baltikumiai.
Egyikük annyi mindent összehordott,
vendéglátónk is megjött ezalatt.
Visszaadtuk párnán a városkulcsot.
Át is vette egy kövér észt alak.
„Maguk az írók? Hát miért nem mondták?”
De sorsunk már a párkák összefonták.*

A két küldöttség összekeveredett.
Röhögve ittuk a zöld-fehér kumiszt,
ettük a sózott barna kenyeret.
A levegőből Ariel fityiszt
mutogatott. „Kibabráltak veletek.
Erjesztett kancatej.” Éreztem az ízt.
És Léna sápadt arcába meredtem.
A délutáni, váratlan melegben.

Aztán fekete Volgába ültünk,
meg sem álltunk a Puskin hotelig.
A kumiszra még két vodkát leküldtünk.
És eljutottunk a fotelokig,
Félájultan és kábán feküdtünk.
„Mit tenne a hős vezér, Roderick?”
„Két ellenségét azonnal levágná,
ujját lenyomva torkán, le is hányná.”

2. Az üvegvilágban

Csoda történt. Az üvegvilágban,
hajdani első verseimben jártam.
Mindent opálos üvegeken át
láttam. Csillogtak üvegpalaták.
Üveggé váltott minden körülöttem.
Kószáltam üvegutcán elveszetten,
átlátszóvá vált, áttetszővé minden,
elhíbbant sorra, miben addig hittem.
Ideák, eszmék forogtak a sárban.
Korábban kellett volna, korábban
kezdeni el, ellenük a harcot,
mire eszméltem minden összeomlott.
Üvegfalakon, iszonyú tükrökben
önmagam sápadt arcába meredtem.
Két háború és a forradalom,
Csak ezután jött, vérezve dalom.
Feküdtem Léna mellett, félig ébren,
félig rémálmok mérgező ködében.
És tudtam egyszer én is meghalok,
fel kell adnom a csaló látszatot.
Önmagam baljós árnyékává váltam,
A valahai kokandi kánságban.

3. Amikor felolvastam

Magunkhoz tértünk. Ki értheti meg?
A teremben a fal mellett is álltak.
Kíváncsian vártak a kirgizek,
az ámulattól fel-felkiabáltak.
Régen láthattak eleven herceget.
Vagy egyáltalán, csodára vártak?
Anyámról szóló verseim olvastam,
hallgatóságom meg-megrikattam.

Sokan álltak, majd leszakadt a balkon.
Szikrákat szórva lángolt a kastély,
és a villamos csörömpölt a sarkon,
akár muzsikok botja alatt rostély.
Bátyám is itt volt, rohantunk a parton.
Feltámadt ama pétervári estély.
Kerengett anyám, úszott zöld ruhája,
földet seperte smaragd uszálya.

Megidéztem a Ladoga tavat,
a Nyevszkij Proszpekt sosem volt csodáit,
telet idéztem, szánokat, havat,
a peterhofi park matuzsálem fáit,
varázsoltam eléjük nyarakat,
míg eljutottam fiatal anyáimig.
Tél volt megint. Szánok csilingeltek.
Újjáteremtett mindent az ének.

Hosszan tapsoltak. Sokat dedikáltam.
Első kötetem is egy öreg hölgynek.
Az Üvegvilágra azért nem vártam,
Hetven éve, hogy széttöredeztek.
Csodálkozva, meghajolva álltam,
„Kitől kapta e kísértet könyvet?”
„Kislány koromban a Szajna parton,
vettem!” – súgta és eltűnt, mint egy fantom.

Kissé kábultan bámultam utána,
de nyomtalan elveszett a tömegben.
Még emlékeztem a régi nyárra,
mikor megjelent a legelső könyvem.
A Diadalív-nél Lénára várva,
reszkető kézzel el-elnézegettem.
Feléledt minden. Omlottak az évek.
De mindhiába kerestem a hölgyet.

4. A látomás

A járdán kerge hiénák köröztek.
Csorgott a nyáluk. Élő dögnek
nézhettek. Undor, düh, dac, félelem
izzott fel sárga szemükben, hiszen
már tántorogtam. Ha végig esem
a földön, rám rontnak. Nincsen kegyelem.
Párizsban történt? Szentpéterváron?
Repedezett már üvegvilágom.
S ha tudtam volna, amit már tudok,
valószínűleg még itt meghalok.
Gyanútlan voltam. Nem is tudhattam.
Kétségbeesve botot ragadtam.
Ha támadnak, majd orrukra ütök,
s eltakarodnak rögtön a dögök.
Görbe kés mozgott felettünk az égen,
felém mozdultak, szúrt ezüstös fényben.
Kecses mozgásuk le is nyűgözött.
Olyanok voltak, mint a táncosok.
Nem is csoda, hogy változott a szín,
lokálban voltam egyedül, megint.
Az abszint agyam följázó kódében
vonagló arab táncosnőket néztem.

5. A fogadáson

Csilingeltek a pezsgőspoharak,
ünnepeltek a kedves kirgizek,
összehordottak tücsköt-bogarat,
dicsérve léha kínrímeimet.
Kérdésre kérdés. Szavam elakadt.
Velük is elbántak a szovjetek.
„Hogyan is telt el hetvennégy évem?” –
kérdték. „Vodkán, s fekete kenyéren.”

Szájuk elhúzták, keserűn nevettek.
„Humoránál van, herceg, irigyeljük.”
A délutáni észtek integettek,
tántorogva elindultam feléjük.
Panoptikumi alakokká lettek.
„Ön egy nagy költő, hercegem, úgy véljük.
Az édesanyját, higgye, megsirattam.
Ha pétervári, járt már Baltikumban?”

*„Sokat bolyongtam a tallini vár,
holdfény sütötte grádicsain.
Akár Hamletet, atyám szelleme vár,
reméltem, sorsom bús talányain,
eltöprenghetünk. Hol van a határ?
Az ember túllát élete árnyain.
Magam maradtam, holdkóros királyfi,
aki a sorát nem tudta kivárni.”*

*„Látjuk, ön ismeri az észteket –
áradozott a dagadt csodálóm. –
Szereti-e az észet költészetet?”
„Megjelent egy kötet fordításom –
szóltam. – Élveztem az észet verseket.
Túllátnak ezen a bajlátott világon.”
Koccintottunk. Eltűntek a tömegben.
„Élsz még – ölelt át Léna. – Megjöttem.”*

*„Élek, csak tudod, kicsit sokat ittam.
A sikert soha nem viseltem el. –
Amúgy sem maradt volna titokban
állapotom. – A siker megvisel.
Egy Üvegvilágot is dedikáltam.
De a hölgyel nem beszélgettem el.
A Szajna parton vette hetven éve.
Büszke volt, hogy e percet megélte.”*

6. Séta

*Visszasétáltunk a szállodába,
azt hittem újra üvegvilágban
bolyongunk léhán, elvesztem,
hisz Léna is ott andalgott mellettem.
Mindjárt kiérünk a Szajna-partra,
Véget se ért, folytatódik a hajsza.
Hetven év tükör labirintusában,
Forgolódunk félig árnyá váltan.
Jön a jamaikai trombitás,
mert ennyi volt az egész: rohanás.
Néha hallgattuk a szilencionet.
Néztük a sarkon az ismerős péket,
aki, mikor megcsalta felesége,
szakállt növesztett és elment vidékre.
Jönnek ismerős kofák és pincérek,*

*kurvák, lüszter kabátban ügyvédek.
Fiatal papok, festők, bokszolók,
kerékpározók, focisták, írók.
A tízes évek pikareszk élete
üvegvilágban megismétlődhet-e?
Csodálom Lénát. Képettyes ruhája,
átlibbent immár egy másik világba.*

A feltartott fejvel üvöltő tevék

*Frunzében, a Puskin hotel kilencedik emeletének
tágas balkonjáról messzire látni.
Porfelhők kavarnak a messzeségbe vesző
sztjeppé fölött. Érik a fény.
Néha hallani, a búsán ballagó tevék üvöltését,
Szaguk szétcincálja ugyan a szél,
de néha azért érezni még a kilencediken is.
Szomorú, szűrő vizeletszaguk van,
mint a cirkuszi oroszlánoknak.
Feltartják a fejük és bögnek.
Amikor először riadtunk fel, hajnalban,
erre az iszonyú üvöltésre,
nem tudtuk hol is vagyunk.
Azt képzeltük megjöttek a pokol kutyái,
megbosszulni a város névadójának különös halálát.
Egy vakbélműtétbe halt bele a hős tábornok.
Neve románul levelet jelent.
Azóta is fújja, kerengeti a másvilági szél.*

A vörös pénztárcák

*Először azt tűnt fel, hogy állandóan elhagytunk valamit,
pénztárcát, töltőtollat, fésűt, ajakrúzst, cigarettát, öngyújtót.
„A kokandi kán szórakozik velünk! – vigasztaltam Lénát,
épp kedvenc lila tollát hagyta el. – Állandóan
elveszítünk valamit. A kán tréfálkozik, hidd el...”
De hamar rádöbentünk, nem elveszítjük tárgyainkat,
de ellopják. Frunze tele van tolvajokkal, zsebmetszőkkel,
lopnak a parkban, az utcákon, a szállóban,
az éttermekben, az áruházakban, ahol csak lehet.
Így készültünk fel az elkövetkezökre.*

Nem voltunk már gyanútlanok.
Pénzem a zoknimba dugtam, mint a Nagy Kombinátor,
hiszen ez a város sem volt egy Rio de Janeiro...
Így rendszeresen ellopott pénztárcáinkban
csak kopejkák csörögtek. Amikor egy-egy üzletben,
áruházban, bazárban Léna vásárolni szeretett volna
néhány apróságot, nehézkesen guggoltam le,
éreztem a hetvennégy esztendő súlyát,
s mintha csak kibomlott cipőfűzőmet akarnám megkötni,
óvatosan húztam elő egy-két szásrubelest.
Egy idő után meguntuk, hogy mindent ellopnak,
minket állandóan figyelő jóakaróink
és nem vittünk már zsebkendőn kívül
semmit sem magunkkal, de akkor már
körvonalazódni kezdett sátáni teroem. A nemes bosszú.
Ott-tartózkodásunk utolsó reggelén
vásároltunk tizenkilenc piros bugyellárist a bazárban,
ahol egyébként szovjet tankokon kívül,
minden kapható volt, Kalasnyikov és tojásgránátok is,
még alig használt koporsó is.
Kacérkodtam a gondolattal, veszünk egyet,
de aztán arra gondoltunk, kissé körülményes lenne
hazajuttatni Pétervárra és lemondtunk a gondolatról,
már csak bosszúnk foglalkoztatott.
Leültünk egy vendéglőben és tizenkilenc papírfecnire,
amelyeket Léna vágott ki még a szállodában, körömmollóval,
kírgizül és oroszul felírtam, nagy girbe-gurba betűkkel:
NE LOPJ! AKI LOP NEM IDVEZÜL!!
Noha még több nyelven is érdemes lett volna felírni,
hiszen ahogyan egy kírgiz íróbarátunk elmondta,
a zsebtolvajok nem csak és nem kizárólag kírgizek,
a tavaszi napéjegylenlőség ünnepségeire gyűlnek ide,
a zsákmány reményében, ilyenkor sok a turista, az idegen,
a birodalom minden részéből a tolvajok,
a Szovjetunió söpredéke... Aztán minden vörös
pénztárcába raktunk egy-egy fecnit,
és zsebeinkbe rakva a mutatós piros bugyellárisokat,
kisérteltünk a frunzei utcára, ide-oda tévelyegtünk,
betértünk a nagyáruházba is. Egy óra kóválygás után,
örömmel vettük észre, hogy ismeretlen,
de minket állandóan szemmel tartó jóakaróink,
mind a tizenkilenc tárcát szerencsésen ellopták.
Szétnéztünk, tartottunk azért, a gőgjükben megsértett
zsebmetszők indulatos felelősségre vonásától,
de már jött is a kocsí, a repülőtér, az érzelmes búcsú.

*A kirgiz írók meglehetősen megkedveltek bennünket,
s csak a repülőn, Frunzétól megbízhatóan távolodva
kacagtunk fel, elképzelve a vörös bugyellárisokban
direkt nekik címzett üzeneteinket olvasgató,
tajdag tolvajok arcát. „Ide se jövünk vissza többé” –
nyugtathattam Lénát, de ő felnevetett.
„A költő tanító is – emelte fel ujját. – Nevelő.
Tanulni, tanítani ennyi az élet. Ne lopj és üdvözülsz!*

A kirgiz sztyeppén

*A kirgiz sztyeppén, hatvankilencben,
a kirgiz sztyeppén valahol,
távcsóval figyelsz egy határállomást,
távolabb teve bőg, kutya csahol.
A kirgiz sztyeppén, hatvankilencben
Elveszel. Rémálom forgat. A por
is emelkedik. Eltakar mindent.
Poharadban vádlón villog a bor.
Ma, amikor mindezt felidézed,
homokba süppedsz. A kaján végzet
teveháton bőgve távolodik.
Egy sziklát nézel. Konok baszmacsok
merednek rád. A por gomolyog.
Itt lőtték le őket, negyven éve, itt!*

A mesterdalnokok

*Árván kerengnek a világon,
jönnek lóháton, teveháton.
Három futballpályányi téren,
történeteik újraélem.
Hangosbeszélőn, egymás után –
alkonyba fullad a délután –
a kirgiz hősi eposzt mondják,
átélve árva népük sorsát.
Amiből mi keveset értünk,
de a hős Manasz harcol értünk.
Akár egy vogul medveének,
a történetek körbeérnek.
A felismerések szikráznak,
az ének elég-e hazának?*

* Nagypám a kirgiz írószövetség meghívottjaként, valamikor a hatvanas évek végén, járt Kirgíziában. Amint a versekből is kiderül, a tíznapos utazásra nagymama is elkísérte. Hogy mivel foglalkoztak ott, hogyan éltek, kiderül a versekből, amit még érdemes feljegyezni, nagyapa akkor figyel fel a kirgiz népköltészetre és kezdi fordítani a különféle változatokban létező nagy kirgiz eposzt. Érdemes megjegyezni, hogy késleltetett visszatérése az irodalomba éppen a hatvanas évek elején kezdődik a vogul, a csuvas és más kis szibériai népek költészetéből készült *A vízi isten idézése* című válogatásával, amelynek anyagát haláláig bővíti és beilleszti kirgiz fordításait is. – *Tatjana Bogdanova*.